

Aktuální chvíle a filosof / Filosof a jeho „vývoj“ myšlenkový

Každý filosof myslí především ve své době, ale zároveň myslí tak, že stále bere v úvahu, jak mysleli jiní před ním, a dokonce někteří už velmi dávno před ním. To ovšem vůbec neznamena, že musí zvládnout vše, co kdy před ním bylo myšleno – či přesněji, co kdo kdy před ním na základě toho, jak a co myslil, zapsal; filosof je jen člověk a je tedy ve svých možnostech omezen (někdo víc, jiné méně, ale omezený je každý), a proto si musí vybírat. A tady je postaven před první veliký problém: na základě čeho si má vybírat, podle jakých měřítek? Nejprve žádná měřítko nemá; to ovšem neznamena víc, než že si jich není vědom, že je nemá pod kontrolou. Proto musí každý filosof svá měřítko (zejména v prvních dobách) stále opravovat a upravovat. Tak se do jeho myšlení vždycky nějak vkládá, vsuňuje, „náhoda“. To není žádná vada, ale nutný průvodní příznak toho, že je svobodný a že mu je k dispozici svobodná volba. Čím má svou volbu resp. své ustavičné a nezbytné „volení“, „selekci“ postupně víc a víc pod vlastní kontrolou, tím je svobodnější, a to opět podle toho, jaká kritéria si postupně bude stanovovat, nakolik se jich bude nadále držet a do jaké míry bude mít jasno, z jakých důvodů tu a tam bude svá kritéria muset upravovat a měnit. Tím vším je vždy „dítětem své doby“ a tedy na své době, kterou si nezvolil, víc nebo méně závislý, bez ohledu na to, zda o tom ví či nikoliv. Protože však ve filosofii neplatí, že starší a staré je vždy méně hodnotné a méně důležité, Může se někdy – a nikoli vždycky neprávem a ze své strany chybně – dostávat do sporu, distance a nesouhlasu nejen s mysliteli dávnými, ale i současnými. Můžeme dokonce trochu zobecnit a říci, že pokud se někdo nedostává do sporu s jinými současnými mysliteli, není a nemůže sám být ve svém myšlení vskutku na úrovni (pochopitelně za předpokladu, že jde o spor z jeho strany vědomý a cílevědomý). V takových případech, kdy se do sporu se „současnými mysliteli“ vědomě dostává, bývá dobré, když se aspoň zčásti opírá o vybrané (zvolené) myslitele starší a třeba dokonce nejstarší. Ale i tehdy nejde o pouhou recepci něčeho z „díla“ starších myslitelů, nýbrž o svobodnou volbu prostředků a materiálu pro své vlastní filosofování. Pak je ovšem stále důležitější, jak se vztáhne svým myšlením k „současnosti“, tj. ke své vlastní době.

(Písek, 120624-2.)